

VALUTAKONVERTIBILITETEN

SEDAN månader tillbaka äga överläggningar rum om valuta-konvertibiliteten, och alla skäl tala för att dessa komma att fortsätta en tid framöver. I och för sig är detta goda tecken, ty det betyder, att man menar allvar på ledande håll i den västliga världen. Man är inte sinnad att förhasta sig blott för att vid en senare tidpunkt tvingas ta steg tillbaka. Man vill förbereda sig ordentligt. Konvertibiliteten är som det heter ett mål, som man lika försiktigt som ihärdigt närmar sig för att en gång förverkligat kunna hålla fast vid det. Å andra sidan bör ingen vara blind för att det finns krafter, som med olust se på den annalkande konvertibiliteten och gärna skulle fördröja den så länge som möjligt. Denna innebär nämligen frihet från statsingripanden i handeln och betalningarna mellan personer boende i skilda länder, och ökad internationalisering av näringslivets villkor minskar obönhörligen möjligheten att driva isolationistisk planhushållningspolitik.

I rådande läge gäller det för det första att bevara den grad av liberalisering, som hittills uppnåtts för handeln mellan de europeiska länderna inbördes. Helst bör denna också utvidgas till att bli fullständig. Med liberaliseringen avses dock endast slopandet av de kvantitativa begränsningarna, ransoneringarna, av den totala in- och utförseln av olika varuslag ävensom av betalningar för tjänster, medan handelshinder såsom tullar och avgifter, vilka påverka priset, är en annan fråga. För det andra bör diskrimineringen upphävas. Alla i konvertibiliteten deltagande länder måste behandlas lika. Diskrimineringens verktyg, de bilaterala avtalen, möjliggöra nämligen att göra upp med land efter land om inköpskvantiteter utan hänsyn till priset, varigenom utomstående länder med lägre priser missgynnas, och det fria valet av inköpskälla förloras. Särskilt den s.k. dollarhandeln har blivit påtagligt lidande på detta. Införseln från dollarområdet är ju ransonerad i nästan alla länder. Den diskriminerande metoden med bilaterala handelsavtal måste därför övergivas och handeln med dollarområdet frigges. Om dessa grundläggande principer tycks enighet nu

Valutakonvertibiliteten

ha nåtts i London, där även en amerikansk delegation under ledning av utlandshjälpens chef Harold Stassen deltagit i överläggningarna och energiskt krävt avskaffande av diskrimineringen mot USA.

För att möta befarade betalningssvårigheter vid handelns frigivande övervägs tillskapande av vissa nya kreditmöjligheter. Internationella valutafonden finns redan att tillgå för uppkommande temporära underskott i dollarhandeln, och därutöver har på amerikanskt håll antytts möjligheten av särskilda s. k. »stand-by» krediter från det amerikanska centralbankssystemet. Det finns emellertid vissa länder, som för ögonblicket inte heller kunna betala för sig i sin europeiska handel, och för dessa skulle inrättas en europeisk fond. Mr Stassen har därvid ställt i utsikt, att Amerika skulle låta den nya fonden som nödfallsreserv få disponera 270 miljoner dollars, som tillhöra USA och hittills stått till den europeiska betalningsunionens förfogande. Europas länder förutsätts också tillskjuta vissa belopp. Utlåningen från denna fond skulle dock inte få urarta därhän, att länder med betalningsunderskott automatiskt skulle kunna skaffa sig långfristiga krediter.

I och med att den internationella handeln successivt frigges, ändras också villkoren för vårt lands ekonomi, antingen vi medverka eller inte. Det råder emellertid inga delade meningar om att Sverige skall vara med, trots att vårt utgångsläge med litet mera förutseende kunde ha varit bättre än det är. En påtaglig osäkerhet om vad det nya kommer att innebära kännetecknar dock regeringens uttalanden i frågan senast i riksdagsdebatten i maj om den ekonomiska politiken. I handling har regeringen inskränkt sig till att avskaffa nationalbudgetdelegationen och att låta den återuppstå i trehövdad form som samarbetsdelegation, planeringsnämnd och utredningsråd med huvudsakligt syfte att planera åtgärder mot »inflationistiska eller depressiva tendenser». Den viktigaste förändringen tycks vara den, att byråchefen Cederwall, som tidigare spelat sin roll vid de inre rådslagen, nu skall träda fram öppet som ledare för den planekonomiska politiken i ett samhälle med förminskade möjligheter till isolering. I sin programförklaring i Svensk Sparbankstidskrift — om man nu får fatta den publicerade artikeln om konvertibiliteten så — uttalar sig herr Cederwall avgjort positivt rörande konvertibilitetens fördelar för vårt land. I fråga om sättet för oss att delta i den nya ordningen är det dock mycket, som kan ge anledning till tveksamhet,

t. ex. när det talas om svenska stridsåtgärder på det handelspolitiska området. Hans uttalande rörande rörlighet i växelkurserna och korrigerig därav, innan dollarkonvertibiliteten genomföres, väcker också oro. — Rörlighet mellan de s. k. guldpunkterna är inte detsamma som rörlighet i växelkurserna. — Våra erfarenheter under efterkrigstiden ha med all tydlighet visat, att rörlighet i växelkurserna inte betyder något annat än rörlighet nedåt i penningvärdet. Verklig stabilitet i ekonomin nås icke genom en ny devalvering av kronan.

Tvärtom är alltså den primära uppgiften — konvertibilitet eller inte — att återupprätta kronan ur dess tidigare förfall, att göra den verkligt hård. Härför fordras mycket, som regeringen förmodligen inte är beredd till. Det måste byggas upp en tillräcklig reserv av guld och valutor. Utlandslån är rent surrogat härför och direkt olämpligt. Det av kriget skonade Sverige bör sannerligen kunna betala för sig i världen. Privata kapitalrörelser böra ges fria. Det är en illusion att tro, att det är en fördel att försöka göra en avskärmning mellan s. k. löpande transaktioner och kapitalrörelser, och att detta skulle stärka valutan. Den offentliga kapitalefterfrågan måste skäras ned, så att även den enskilda företagsamheten kan få tillträde till kapitalmarknaden och denna nå en naturlig balans. Räntan måste därför återges sin rörelsefrihet. Den är direkt avhängig av valutautvecklingen och den influerar på denna.

Som herr Cederwall så riktigt skriver, är det av grundläggande betydelse att bevara den samhällsekonomiska balansen och att inte äventyra konkurrensförmågan för att klara utlandsbetalningarna, men vi ha i dag inte en naturlig jämvikt i vår ekonomi utan en av regleringar och kontroller stöttad sådan. Skall det internationella samarbetet nu fortsätta för att öppna möjligheter för friare och ökad internationell handel, bör uppmärksamheten inte i första hand inriktas på tillgängliga avskärningsåtgärder mot konsekvenserna av den nya politiken. Konvertibiliteten är en för fin sak för att få förfuskas, och det är för friheten vi nu måste bygga inte för nya restriktioner.